

ρά στον Άμμωνα (Erman, *Die Sphinxstele: Sitzungsberichte Berlin*, 1904, σ. 428 - 444). Επί του Τούμ-θωση Δ' αφαιρέθηκαν τα μαγικά κείμενα από τα φαραωνικά ουσεπί, αγαλματίδια των νεκρών, και στις θέσεις τους γράφθηκαν μόνο τα προσωπικά ονόματα, πράγμα το οποίο πιστοποιεί ότι ο ατονισμός ήταν ήδη ολοκληρωμένο φιλοσοφικο-θρησκευτικό σύστημα αξιών και συμπεριφοράς και απέρριπτε τη μαγεία και την πρακτική της (H. Carter-P.E. Newberry, *The tomb of Thoutmosis IV*, εικ. XIII, No 46. 161, 46.162). Ο Αμένοφις Γ', τέλος, αποκάλυψε το φαραωνικό πλοίο «ευδαίμονα Ατόν» (Σκαραβαίος της λίμνης»: P. E. Newberry, *Scarabs*: London 1906, εικ. XXXIII) και έδωσε το όνομα του Ατόν σε στρατιωτικό απόσπασμα (P.E. Newberry, P.S.B.A. τόμ. XIII No CLXXV, σελ. 218-224, No 21), όπως προκύπτει από επιγραφή αγάλματος κάποιου φρούραρχου του. Για όλα αυτά εξασφάλισε υστεροφημία επί του υιού και διαδόχου του, Αμένοφης Δ' - Εχνατόν. Από ιδιωτικά μνημεία του τέλους της βασιλείας του Αμένοφης Γ' πιστοποιείται ήδη η ύπαρξη οπαδών και ναών του Ατόν, καθώς ο γραφέας Χατιάου ήταν «επιθεωρητής της αποθήκης του Οίκου Ατόν» (M. G. Dargessy, *Amalehs du Service*, 1901, σελ. 1-13) και η επιτύμβια στήλη κάποιου Χουϊ σημειώνει την ύπαρξη στη Μέμφιδα κάποιου «ναού του Ατόν» (*Catalogue Général du Musée du Caire*, Nos 34.001-34.189, Le Caire, 1957, τόμ. 1., P. Lacau, σελ. 222-4). Πολλές επιτύμβιες στήλες σημειώνουν την ύπαρξη ολόκληρου ιερατείου του Ατόν σ' εκείνους τους χρόνους.

Η άνοδος του Αμένοφης Δ' έφερε ραγδαίες εξελίξεις και για να αποκοπεί η επίδραση του θηβαϊκού ιερατείου του Άμμωνα στην πολιτική ο «παναστάτης» Φαράω μετέφερε την πρωτεύουσα. Έτσι θεμελιώθηκε η πόλη Ακετατόν (= πόλη του Ορίζοντα του Ήλιου) ενώ η «Μεγάλη Επιγραφή των Εγκαινίων» αποτέλεσε το «ιδεολογικό Σύνταγμα» της ατονικής Αιγύπτου. Ο ίδιος ο Αμένοφις Δ' άλλαξε το όνομά του (θεοφορικό κατά πάγιο θεσμό) σε Εχνατόν (αιγυπτ. Ανκχ-εν-ίτεν: «ζωή εν Ατόν», 'nh n 'Itn), απαγόρευσε κάθε άλλη λατρεία ή τελετουργία και επέβαλε τον Ατόν ως ηλιακό θεό, μόνο και απόλυτο κύριο της χώρας και του κόσμου. Η ατονική θρησκεία δεν αποτέλεσε μόνο το πρώτο γνωστό μονοθεϊστικό σύστημα, το οποίο επιβλήθηκε σε μία χώρα, αλλά και καινοτόμησε στον τομέα της τέχνης, απορρίπτοντας κάθε ανθρωπομορφική ή ζωομορφική παράσταση του θεού, ουσιαστικά κάθε μορφή ειδωλολατρίας και δημιουργώντας το πλαίσιο της πρώτης ανεικονικής τέχνης, καθώς ο Ατόν παριστάνεται ως ηλιακό δι-

σκοσ, του οποίου οι ακτίνες απολήγουν σε κοίλες παλάμες, που συμβολίζουν την προσφορά ζωής. Ωστόσο η αντίδραση του καταργημένου στο μεταξύ ιερατείου του Καρνάκ δεν ήταν δυνατόν να καταπνιγεί, και ο θάνατος της συζύγου του Εχνατόν και ένθερμης υποστηρίκτριας του ατονισμού Νεφερτίτης έδωσε δυσάρεστη τροπή στις εξελίξεις. Έτσι όταν ο μικρότερος αδελφός του Εχνατόν, ο Τουταγχαμών, ο οποίος είχε αναγκαστεί να μεταβάλει το όνομά του σε Τουταγχατόν, ανέλαβε την εξουσία πολύ νέος και άπειρος, το περιβάλλον του και ιδιαίτερα ο επηρεαζόμενος από το ιερατείο του Άμμωνα στο Καρνάκ θεός του Άου, επέβαλε εκ νέου το παλαιό αιγυπτιακό σύστημα (1358 π.Χ.). Έτσι μια ολόκληρη παράταξη στην Αίγυπτο έμεινε έκτοτε ακέφαλη, συνέχισε όμως φαίνεται ότι υπήρξε, και πολλά στοιχεία του ατονισμού διασώθηκαν στον αρχικό εβραϊκό μονοθεϊσμό της Πεντατεύχου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: C. Aldred, *Akhenaten*: London, 1969. J. Doresse, *Le culte d' Aton sous la XVIIIe dynastie avant le schisme amarnien*: J.A., 233, σελ. 181 - 199. C. Megalommatis, *Recherches sur la montée du culte et de l'ideologie solaires avant Echnaton*: *Mémoire de Maîtrise - Université de Paris Sorbonne*, Paris, 1979.

K. ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗΣ

Ατούμ (αιγυπτ. 'Itm, Atum). Αιγυπτιακός θεός. Είναι νοητός ως ο κύριος του Παντός, και ως προκοσμική ύπαρξη βυθισμένη στο Άγνωστο. Όταν εμφανίζεται ως ο πρωταρχικός Ωκεανός Νουν*, συνοδεύεται από την πάρεδρο θεά Νουνέτ, στα πυραμιδικά όμως κείμενα προσλαμβάνει γνωρίσματα χθόνιου θεού, θεωρείται δημιουργός θεών, γνώστης του παντός και συχνά εκλαμβάνεται ως ζεύγος *αὐτός και ἡ Χεῖρ αὐτοῦ*. Σε μεταγενέστερους χρόνους ηλιακός συγκρητισμός, βέβαια στο Αρχαίο Βασίλειο, συσχετίστηκε ως «Δύων Ήλιος» με τον Χοραχού* - «Ανατέλλοντα Ήλιο» και τον Ρα* (της Μεσοββρίας). Ο Ατούμ έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πρώτη φάση της αντιπαράθεσης του ατονικού μονοθεϊσμού και της λατρίας του Άμμωνα*. Ο ναός του στην Ηλιούπολη κατέληξε να θεωρείται ως ναός του Ρα, αφού η ταύτισή τους στα χρόνια του Νέου Βασιλείου είχε ήδη ολοκληρωθεί.

K. M.

Ατούνις. Ο ετρουσκικός θεός Άδωνις*, του οποίου τη λατρεία οι Ετρούσκοι παρέλαβαν από τους Έλληνες τον 4ο αι. π.Χ. Παριστάνεται αποκλειστικά πάνω σε καθρέφτες, συνήθως μαζί με την ετρουσκική θεά του έρωτα Τουράν, με την οποία αποτελεί ενότητα, στον τύπο της μεσογειακής Μεγάλης* μητέρας με το γιο της. Βλλ. Άδωνις.

Ατρά-Χασίς (ασσυροβαβυλ. *Watr-hasis*, χεττιτ. *Atramhasis*, *Atrahasis*). Ήρωας ασσυροβαβυλωνιακών παραδόσεων και ομώνυμου έπους περί κατακλιτισμού. Το όνομά του δηλώνει τον ασύγκριτο ή υπέρτατο σοφό και χρησιμεύει για την περιγραφή των νοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου, ο οποίος έσωσε την ανθρωπότητα από αφανισμό.

Κατά τις πρώιμες σουμερικές παραδόσεις, οι οποίες έχουν σωθεί αποσπασματικά στο σουμερικό έπος του Γκιλγκαμές*, ο Ένκι*, που αντιστοιχεί στον ασσυροβαβυλωνιακό Έσα*, δίνει οδηγίες στο βασιλιά Ζιουσούντρα*, για να αποφύγει τις δραματικές επιπτώσεις του επερχόμενου κατακλιτισμού. Έτσι ο βασιλιάς επιβιώνει για επτά ημέρες και επτά νύχτες στην κιβωτό και ύστερα του απονέμεται «αιώνια ζωή» και «ζει όπως ένας θεός», ωστόσο απομακρυσμένος από τη διαιρεμένη κοινωνία των απογόνων του στη χώρα Τιλμούν, στη μακρινή Ανατολή, όπου κανένας κοινός θνητός δεν έχει πρόσβαση.

Κατά το ομώνυμο ασσυροβαβυλωνιακό έπος, ο Ενλίλ* είχε επιδώσει να καταστρέψει τους ανθρώπους. Έτσι για επτά χρόνια πριν από τον κατακλιτισμό είχε διαδραματισθεί έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Ατρά-χασίς και Ενλίλ, καθώς τα πρώτα μέσα που μεταχειρίστηκε ο Ενλίλ, ήταν η πανώλης και η ξηρασία. Σ' αυτό το στάδιο ο Έσα είχε συμβουλευτεί τον Ατρά-χασίς να οικοδομήσει την κιβωτό, την οποία επονόμασε «Διατήρηση της ζωής». Η συνέχεια της περιγραφής δεν έχει σωθεί.

Οι ασσυροβαβυλωνιακές παραδόσεις για τον κατακλιτισμό και τον Ατρά-χασίς είναι γνωστές σε μεγάλο βαθμό και από το έπος του Γκιλγκαμές (11η πινακίδα), όπου ο Ατρά-χασίς αποκαλείται Ουτ-Ναπιστίμ*. Σ' αυτό διακρίνεται μια τάση περιορισμού της δράσης του Ενλίλ, ενώ η εμφάνιση του Αντόντ* σε μαύρο σύννεφο, με προπομπούς τον Σουλλάτ και τον Χανίς, και η δράση του νότιου ανέμου επιφέρουν τον κατακλιτισμό (ασσυρ. αμούμπου, δηλ. νεροποντή και άνοδο των γλυκών υδάτων, όχι αναταραχή των αλμυρών υδάτων) τότε όλοι οι θεοί καταφεύγουν στο ουράνιο σύμπαν, στο χώρο του Άνου*. Μετά την έβδομη μέρα η κιβωτός επικάθεται στο βουνό Νισίρ (σημ. Τζεμπέλ Τζουντί κοντά στο Τζίζρε) και οι θεοί στέλνουν πουλιά. Μετά την επιβίωση του Ατρά-χασίς η Ιστάρ* και ο Έσα εναντιώνονται στην προσφορά τιμών από τον Ατρά-χασίς στον Ενλίλ, στον οποίο αποδίδουν όλη την ευθύνη για την καταστροφή και τελικά τον αναγκάζουν να εξυψώσει τον «υπέρτατο σοφό» σε θέση ισόθεου. Ο μόνος ρόλος του Ατρά-χασίς μετά τον κατακλιτισμό είναι η ολοκληρωτική απόρριψη του

Γκιλγκαμές ο οποίος είχε διασχίσει ρεύματα του Κάτω κόσμου για να τον προσεγγίσει.

Ερμηγεία. Ο ασσυροβαβυλωνιακός μύθος του κατακλιτισμού είναι η πηγή για τους μεταγενέστερους μύθους με αυτό το θέμα, δηλ. τον χεττιτικό, τον χουρριτικό, τον χαναϊκό (ουγκαριτικό), τον βιβλικό (Νώε), τον ελληνικό (Δευκαλίωνα* κ.ά.). Καθώς όλα τα ασσυροβαβυλωνιακά ονόματα του ήρωα του κατακλιτισμού είναι περιφράσεις, συνάγεται ότι πρόκειται για μυθολογική ιστορικών γεγονότων, που πιστοποιούνται από τους ιστορικούς βασιλικούς καταλόγους της Ασσυρίας και της Βαβυλώνας, οι οποίοι προϋπάρχουν τον κατακλιτισμό ως ιστορικό γεγονός και διακρίνουν τις δυναστείες σε πριν και μετά τον κατακλιτισμό. Εξάλλου ιστορικά κείμενα μεταγενέστερα του μυθολογούμενου κατακλιτισμού και χρονολογούμενα σε κάθε ιστορική περίοδο της αρχαίας Μεσοποταμίας προϋπάρχουν τον κατακλιτισμό ως ιστορικό γεγονός, του οποίου η μυθοποίηση σε ορισμένα έπη έδωσε τα πλαίσια της διαμόρφωσης της ασσυριακής και της βαβυλωνιακής παιδείας. Έτσι παραδίδεται ότι ο Ασσυρμπανιπάλ* είχε βρει ένα κείμενο της εποχής πριν από τον κατακλιτισμό και «είχε κατανοήσει το νόημά του». Εξάλλου σώθηκε ένα πραγματικό ιστορικό κείμενο, η «Κατάρα της Ακκάδ», σύμφωνα με το οποίο η Ακκάδ ήταν η ιδανική πολιτεία και ο λαός της έπινε «ευγενικό νερό», ώπου όλα άλλαξαν, «κόπωση βάρυνε στις πόρτες της Αγκαντέ» και ο Ναρά-Σιν είδε στο όνειρό του «τον Ενλίλ να κάνει να τρέμουν οι ναοί». Με την πτώση του Ναράμ-Σιν «ο ναός, ως νεκρός άνθρωπος, έπεσε στο έδαφος» και ακολούθησε η καταστροφή. Αξίζει να προσεχθεί ότι σε αντιδιαστολή με την παράδοση του έπους Ατρά-χασίς και της Βίβλου, το ιστορικό αυτό κείμενο καταγράφει, μετά τη διάλυση των φυσικών, κοινωνικών και λοιπών δομών της Ακκάδ, την άφιξη στο χώρο αυτό ενός άλλου λαού, των Γκουτί «με ανθρώπινη εμφάνιση αλλά με ένστικτα σκύλου» των οποίων η κυριαρχία περατώνεται με την καταστροφή της Ακκάδ εξαιτίας της κατάρτας της Ιστάρ.

Στην «Κατάρα της Ακκάδ» υπάρχει η πρώτη ιστορική καταγραφή ενός γεγονότος, που μυθολογήθηκε ως κατακλιτισμός, ιδιαίτερα μάλιστα την περίπτωση ενός ήρωα, που διασώζει όχι μόνον τη μορφή της ζωής αλλά και τη μορφή της αρχικής κοινωνίας. Έτσι ο Ατρά-χασίς μπορεί να νοηθεί ως σοφό και ιερό πρόσωπο της εποχής του Ναράμ-Σιν (23ος αι. π.Χ.), το οποίο προετοιμάστηκε για τις τεράστιες, φυσικές και πολιτικές καταστροφές του τέλους της δυναστείας του Σαργάβα, τις οποίες μεταγενέστερα προ-

σπάθησε να ανατρέψει μια ασυροβαβυλωνιακή πολιτική και θρησκευτική παράδοση με σπουδαιότερους εκπροσώπους τους Χαμμουραπί, Τουκουλίτι-Νινουρτά Α', Τεγλαφλασάρ Α', Ασσυρνασιρπάλ Β', Τεγλαφλασάρ Γ' και τους τέσσερις Σαργωνίδες. Αυτό το ιστορικό γεγονός διατυπώθηκε βέβαια με μυθικά μέσα στα οποία ωστόσο η διήγηση για την κυριαρχία των αλμυρών πάνω στα γλυκά ύδατα κυριολεκτούσε ως περιγραφή του μετακατακλισμάιου κόσμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: P. Attinger, Remarques à propos de la Malediction d'Accad: *Revue Assyriologique* 78 (1984) 99-121.

Κ. ΜΕΓΑΛΟΜΑΤΗΣ

Ατρείδαί. Ο κυριότερος κλάδος των Πελοπιδών*, που βασιλεύσαν στα μεγαλύτερα πολιτικά κέντρα της Πελοποννήσου, ιδιαίτερα οι γιοι του Ατρέα* Αγαμέμνων* και Μενέλαος* και οι απόγονοί τους. Σύμφωνα με παραλλαγή της παράδοσης, οι Ατρείδες ταυτίζονται με τους Πλεισθενίδες, δηλ. τους απογόνους του Πλεισθένη*. Βλ. πίν. της γενιάς του Αγαμέμνονα.

Ατρείς. Βασιλιάς των Μυκηνών, γιος του Πέλοπα* και της Ιπποδάμειας*, αδελφός του Θυέστη*, σύζυγος της Αερόπης*, πατέρας του Αγαμέμνονα* και του Μενέλαου*, ιδρυτής της δυναστείας των Ατρείδων*, που βασίλευσε στις Μυκήνες.

Μύθος. Σύμφωνα με τη γνωστή από τον Απολλόδωρο παραλλαγή, όταν στις Μυκήνες επρόκειτο να οριστεί νέος βασιλιάς, αυτή τη φορά ένας από τους Πελοπίδες*, και ο Θυέστης, ανάμεσα στους υποψήφιους, πρότεινε να αναγνωριστεί βασιλιάς όποιος είχε στην κατοχή του τη «χρυσή προβεία», ο Ατρέας, που ήταν ο κάτοχος της, έσπευσε να συμφωνήσει με την πρόταση του αδελφού του, βέβαιος για το αποτέλεσμα και χωρίς υποψία για δόλο. Όμως ο Θυέστης, που διατηρούσε παράνομο ερωτικό δεσμό με τη γυναίκα του αδελφού του και την είχε πείσει να του δώσει τη χρυσή προβεία, την παρουσίασε και πέτυχε να αναγνωριστεί αυτός βασιλιάς. Τότε ο Δίας*, που δεν μπορούσε να ανεχτεί την αδικία, έστειλε στο Ερμή* στον Ατρέα, λέγοντάς του να βάλει στοίχημά το ίδιο το βασίλειο, ότι την άλλη μέρα ο ήλιος θα βγει από τη δύση. Ο Θυέστης δέχτηκε το στοίχημα και το έχασε, αφού ο ήλιος κατά το θέλημα του Δία έκανε την εξαίρεση να αλλάξει πορεία εκείνη την ημέρα. Έτσι ανέβηκε στο θρόνο ο Ατρέας, και ο Θυέστης εξορίστηκε. Αργότερα ο Ατρέας, αφού ανακάλυψε ότι ο αδελφός του, εκτός από την απάτη με τη χρυσή προβεία, είχε κάνει και μοιχεία με τη γυναίκα του, έστειλε και τον κάλεσε κοντά του, δήθεν για να συμπιλιωθούν, και κατά το δείπνο της

επιστροφής πρόσφερε ψημένες τις σάρκες των παιδιών του Θυέστη, που κρυφά τα είχε σφράξει και τα είχε διαμελίσει. Αφού ο Θυέστης έφαγε, ο Ατρέας του παρουσίασε τα κεφάλια και τα χέρια από τα διαμελισμένα πτώματα και τότε ο Θυέστης κυριεύτηκε από φρίκη για την ανήκουστη εκδίκηση του αδελφού του, ανέτρεψε το τραπέζι και έφυγε τρέχοντας, αφού καταράστηκε τους Ατρείδες να έχουν όλοι τέλος κακό.

Σύμφωνα με μια μάλλον μεταγενέστερη προσθήκη στον παραπάνω μύθο, η οποία έχει συντεθεί με αφηγηματικά στοιχεία γνωστά από άλλους μύθους, ο Ατρέας τιμωρήθηκε αργότερα από τον Αίγισθο*, ο οποίος ήταν γόνος σκόπιμης ή αθέλητης αιμομεικτικής σχέσης του Θυέστη με την κόρη του Πελοπία* και ο οποίος επανέφερε στο θρόνο τον πατέρα του, αφού δολοφόνησε το θείο του. Μεταγενέστερη προσθήκη στον αρχικό μύθο του Ατρέα, για να αιτιολογηθεί η κατάρτη της γενιάς των Πελοπιδών και η παρουσία της στην Αργολίδα, είναι και η παράδοση ότι ο Ατρέας και ο Θυέστης βρέθηκαν εξοριστοί στις Μυκήνες, αφού είχαν δολοφονήσει τον ετεροθαλή αδελφό τους Χρύσιππο*, φοβούμενοι ότι ο πατέρας τους θα τον όριζε διάδοχο του.

Ερμηνεία. Το όνομα του Ατρέα, που σημαίνει τον ατρόμητο, έχει διαβαστεί ήδη στη μυκηναϊκή γραφή. Η άγνοια στην ομηρική *Ίδα* μυθική εκδοχή για το αδελφικό μίσος και την καταραμένη γενιά, παραμυθιακά στοιχεία τυπικά και γνωστά από τους μύθους των Δαναού* και Αίγυπτου*, Προΐτου* και Ακρίσιου*, Ετεοκλή* και Πολυνεική* κ.ά., προδίδει το πώς έβλεπαν οι Δωριείς ηγεμόνες της Αργολίδας τους προκατόχους της επικρατείας τους, στους οποίους ήταν εύλογο να αποδώσουν μνήμες του ελληνισμού από βάρβαρη ήθη και εγκληματικές πράξεις, καθώς και από θεολογικά δόγματα και λατρευτικά τυπικά, που για τις ιστορικές κοινωνίες, έχει σχέση όχι μόνο με το προσή.

Η παιδοθυσία και παιδοφαγία, που έμεινε παροιμιώδης με τα λεγόμενα *Θυέστεια δείπνα*, είναι στοιχείο γνωστό και από τους μύθους του Κρόνου* και του Λυκάωνα*, ενώ η χρυσή προβεία, ως σύμβολο εξουσίας, έχει σχέση όχι μόνο με το «χρυσόμαλλο δέρας» της Αργοναυτικής* εκστρατείας αλλά και με τη χρυσή βροχή του μύθου της Δανάης* και προέρχεται από την εποχή που επικρατούσαν οι «βασιλείς ποιμένες». Η μεταβίβαση της εξουσίας απεικονίζεται με τη μεταβίβαση της προβείας από τον Ατρέα στο Θυέστη, με πρωτοβουλία της Αερόπης, που η διακριτική της εξουσία, ανάλογη με την εξουσία της Εριφύλης* ανάμεσα στους Προΐτιδες*,

αναφέρεται στην ισχυρή μητριαρχική παράδοση, τη γνωστή όχι μόνο από την *Ήρα** ως μεγάλη κυρία του *Άργους* αλλά και από το μύθο της *Ίως**, της Δανάης κ.ά. Με το πατριαρχικό κριτήριο στη δωρική κοινωνία οι φορείς μιας τέτοιας εξουσίας ερμηνεύθηκαν σαν μοιχαλίδες, προδοτές και φόνισσες με κορυφαία ανάμεσά τους την Κλυταιμίστρα*.

Γράμματα. Ο μύθος του Ατρέα στη σχέση του με τη γυναίκα του και τον αδελφό του έγινε θέμα για τον παρακάτω δράματα: «Ατρείς» και «Θυέστης» του Σοφοκλή, «Θυέστης» του Ευριπίδη (γνωστά μόνο από μαρτυρίες και αποσπάσματα), «Θυέστης» του Σενέκα, πριν από το 63 μ.Χ., «Θυέστης» του Μονλεόν, 1633, «Θυέστης» του Τζ. Κρόουν, 1681, «Ατρείς και Θυέστης» του Π. Κριμπιγιόν, 1707, «Ατρείς και Θυέστης» του Χ. Φ. Βάισσε, 1766, «Ατρείς και Θυέστης» του Γ. Γ. Μπόντμερ, 1768, «Πελοπίδα» του Βολταίρου, 1772, «Θυέστης» του Ούγκο Φώσκολο, 1797, «Ατρείς» του Τζ. Μ. Χερνέντιο Καμπουζάνο, 1822, «Δείπνο στις Μυκήνες» του Λ. Τρένλε, 1933, και «Οι κόρες του Ατρέα» του Ρ. Τάρνεϋ, 1936.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: A. Lesky, Die griechischen Pelopiden Dramen und Senecas Thyestes: *Wiener Studien* 43 (1922-1923) 172-198 (= A. Lesky, *Gesammelte Schriften*: Bern-München, Francke 1966, 514-540).

E. N. ΡΟΥΣΣΟΣ

Άτροπος. Μια από τις τρεις Μοίρες*. Βλ. *Μοίρες*.

Αττάρ. Βλ. *Αθάρ*.

Άττις ή Άττις. Φρυγικός θεός, που ανήκει στον κύκλο λατρείας της Μεγάλης* μητέρας, αντιστοιχεί στον ελληνικό Άδωνη* και μυθολογείται ως ερωμένος της Κυβέλης*. Βλ. *Κυβέλη*.

Αυγείας. Ήρωας της Ήλιδας, μυθολογούμενος ως βασιλιάς της, γιος του Ήλιου* ή του Ηλείου, δηλ. του γενάρχη των Ηλείων, και πατέρα του Φυλέα*, ο οποίος τον διαδέχτηκε στο θρόνο. Από το μύθο του Ηρακλή* είναι γνωστό ότι ο Αυγείας είχε τόσα πολλά κοπάδια ζώα, ώστε με τον καιρό η κοπριά τους κατέκλυσε ολόκληρη την περιοχή, της οποίας ο καθαρισμός αποτέλεσε ένα από τους δώδεκα άθλους του Ηρακλή. Έτσι το όνομα αυτού του βασιλιά έμεινε παροιμιώδες με τη φράση *κόπρος του Αυγείου*. Αλλά και προσωπικά ο Αυγείας χαρακτηρίζεται στο μύθο ως κακός βασιλιάς, αφού αρνήθηκε να καταβάλει στον Ηρακλή τη συμφωνημένη αμοιβή για τον άθλο του, και μάλιστα εξόρισε το δικό του γιο, που τόλμησε να υπερασπιστεί το δικό του Ηρακλή. Γι' αυτό ο Αυγείας αργότερα αφού είδε τη χώρα του να

κυριεύεται, θανατώθηκε από τον Ηρακλή, ο οποίος παρέδωσε την εξουσία στο γιο και διάδοχο του Φυλέα. Το όνομα του ήρωα, θεωρούμενο τόσο ως γιου του Ήλιου όσο και ως αντιπάλου του Ηρακλή, που βέβαια νοείται και ως ηλιακός θεός, παραπέμπει στη λάμψη του ηλιακού φωτός (αντ-αύγεια) όπως και το όνομα της Αύγεια* με την οποία συνδέεται μυθικά επίσης ο Ηρακλής. Βλ. *Ηρακλής*.

E. N. P.

Αύγη. Ηρωίδα της Αρκαδίας, μυθολογούμενη ως κόρη του βασιλιά της Τεγέας Αλεού* και μητέρα του Τηλέφου*, από αθλήτη ένωσή της με τον Ηρακλή*. Βλ. *Τηλέφος*.

Αυτόλυκος. Ήρωας του Παρνασσού, μυθολογούμενος ως γιος του Ερμή* ή του Δαιδαλίωνα* και της Χιόνης* (2) ή της Φιλωνίδας, άντρας της Αμφιθέας ή της Νείρας* και πατέρας της Αντίκλειας* της μητέρας του Οδυσσέα*, και της Πολυμήδης, της μητέρας του Ιάσονα*. Όπως αναφέρεται, από τον πατέρα του είχε πάρει την εξαιρετική δεξιότητα του στο δόλο, την απάτη και την κλοπή, καθώς και την ικανότητά του να μεταμορφώνει τα κλοπιμαία και τον εαυτό του, έτσι ώστε να είναι αδύνατη η σύλληψή του. Νικήθηκε όμως σε σχετικό αγώνα από το βασιλιά της Κορίνθου Σίσυφο*.

Αφαία. Θεά κρητικής καταγωγής, της οποίας η λατρεία εντοπίζεται στην Αίγινα, όπου ταυτίστηκε με την Άρτεμη*. Από επιγραφή φαίνεται ότι ο αρχικός τύπος του ονόματός της ήταν *Άφα*. Βλ. *Βριτόμαρτις*.

Αφαρεύς. Ήρωας της Μεσσηνίας, μυθολογούμενος ως γιος του βασιλιά της Περιήρη και της κόρης του Περσέα* Γοργοφώνης*, αδελφός του Λεύκιππου* (1), εξαδελφός ή ετεροθαλής αδελφός του Τυνδάρεου* και του πατέρα της Πηνελόπης* Ικάρου, άντρας της Αρήνης, επώνυμης ηρωίδας της πρωτεύουσάς του, και πατέρας των δίδυμων αδελφών Ίδα και Λυγκέα, που είναι γνωστοί από το όνομα του πατέρα τους ως *Αφαρητίδα** ή *Αφαρητιάδα*. Σε ιστορικούς χρόνους έδειχναν τον τάφο του στην αγορά της Σπάρτης.

Αφαρητίδα ή Αφαρητιάδα. Οι δίδυμοι γιοι του Αφαρέα* και της Αρήνης, Ίδας και Λυγκέας, εξαδελφοί των Διοσκούρων* και των θυγατέρων του Λεύκιππου*(1), που, κατά τη γνωστότερη εκδοχή του μύθου τους, για την κατάκτησή τους μονομάχησαν με τους Διόσκουρους και σκοτώθηκαν από αυτούς. Για τον Ίδα παραδίδεται ότι είχε απερίοριστο θάρρος και ανεξάντλητη δύναμη και ότι γι' αυτό τον θεωρού-